

ОСОБИСТІСНО-КОГНІТИВНІ ПЕРЕДУМОВИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОГО СПІЛКУВАННЯ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ У РІЗНІ ПЕРІОДИ ДОРΟΣЛОСТІ

Греса Н. В.

кандидат психологічних наук, доцент,
доцент кафедри соціології та психології
Харківського національного університету внутрішніх справ
ORCID ID: 0000-0002-0517-4822

Пономаренко Я. С.

доктор психологічних наук, доцент,
професор кафедри соціології та психології
Харківського національного університету внутрішніх справ
ORCID ID: 0000-0002-3374-3930

Шиліна А. А.

кандидат психологічних наук, доцент,
професор кафедри соціології та психології
Харківського національного університету внутрішніх справ
ORCID ID: 0000-0001-7377-0776

У статті розглядається роль соціального та емоційного інтелекту, а також толерантності до невизначеності як ключових психологічних чинників, що забезпечують релевантне та професійно ефективне спілкування працівників поліції в умовах сучасних викликів, зокрема під час повномасштабної війни. Наголошується, що службова діяльність поліцейських пов'язана з постійною взаємодією з різними категоріями громадян, високою динамічністю подій, ризиком і нестачею інформації, що потребує здатності швидко адаптуватися, регулювати емоційні реакції та вибудовувати конструктивні комунікативні стратегії. Емоційний інтелект забезпечує усвідомлення і керування власними емоціями, тоді як соціальний інтелект дозволяє розуміти наміри та поведінку інших людей, формувати ефективні міжособистісні зв'язки і прогнозувати розвиток ситуації взаємодії. Толерантність до невизначеності представлена як важливий психологічний ресурс, що підтримує стійкість, зваженість рішень і здатність діяти продуктивно в неоднозначних умовах. Емпірична частина дослідження проведена на вибірці з 70 поліцейських віком 27–45 років із поділом на дві вікові групи. Застосовано методики оцінювання емоційного інтелекту Люсіна, соціального інтелекту Дж. Гілфорда та шкалу толерантності до невизначеності Д. МакЛейна. У дослідженні встановлено, що соціальний та емоційний інтелект є ключовими психологічними детермінантами адаптивності поліцейських до професійної невизначеності та визначають характер їхньої комунікативної поведінки. Показано, що у віковій групі 27–35 років ці компоненти інтелекту пов'язані з гнучкістю мислення, здатністю оперативно реагувати на змінні умови і підтримувати продуктивну взаємодію в ситуаціях ризику. Натомість у групі 40–45 років провідну роль відіграють більш структуровані, зумовлені досвідом комунікативні стратегії, зорієнтовані на стабільність, самоконтроль та обережне ставлення до невизначеності. Отримані результати свідчать, що розвиток соціального й емоційного інтелекту в поєднанні з толерантністю до невизначеності є важливим для підвищення якості професійного спілкування поліцейських, забезпечення їх психологічної стійкості та ефективності службової діяльності.

Ключові слова: особистість, поліцейські, професійне спілкування, соціальний інтелект, емоційний інтелект, толерантність до невизначеності.

Hresa N. V., Ponomarenko, Ya. S., Shylina A. A. Personality and cognitive determinants of professional communication formation in police officers across different stages of adulthood

The article examines the role of social and emotional intelligence, as well as tolerance for uncertainty, as key psychological factors that ensure relevant and professionally effective communication of police officers in the context of modern challenges, particularly during the full-scale war. It is emphasized that police service activities involve constant interaction with various categories of citizens, high event dynamics, risk, and a lack of information, which requires the ability to quickly adapt, regulate emotional reactions, and build constructive communicative strategies. Emotional intelligence ensures awareness and management of one's own emotions, whereas social intelligence enables understanding the intentions and behavior of others, forming effective interpersonal connections, and predicting the development of interaction situations. Tolerance for uncertainty is presented as an important psychological resource that supports resilience, balanced decision-making, and the ability to act productively under ambiguous conditions.

The empirical part of the study was conducted on a sample of 70 police officers aged 27–45, divided into two age groups. The research employed the Emotional Intelligence Assessment by D. Lyusin, the Social Intelligence Test by J. Guilford, and D. McLain's Intolerance of Uncertainty Scale. The study found that social and emotional intelligence are key psychological determinants of police officers' adaptability to professional uncertainty and define the nature of their communicative behavior. It was shown that in the age group of 27–35, these components of intelligence are associated with cognitive flexibility, the ability to respond quickly to changing conditions, and to maintain productive interaction in risk situations. In contrast, in the 40–45 age group, the leading role is played by more structured, experience-based communicative strategies focused on stability, self-control, and a cautious attitude toward uncertainty. The obtained results indicate that the development of social and emotional intelligence, combined with tolerance for uncertainty, is important for improving the quality of professional communication of police officers, ensuring their psychological resilience, and enhancing the effectiveness of their service activities.

Keywords: *personality, police officer, professional communication, social intelligence, emotional intelligence, tolerance for uncertainty.*

Вступ. Професійна діяльність поліцейських характеризується високою динамічністю, значним рівнем стресогенності та частою невизначеністю службових ситуацій. В умовах повномасштабної війни в Україні ці фактори істотно посилюються, оскільки правоохоронці все частіше стикаються з екстремальними, швидкоплинними і потенційно небезпечними обставинами. За таких умов особливої ваги набуває здатність працівника поліції вибудувати ефективне професійне спілкування з громадянами, колегами та представниками інших служб, забезпечуючи координацію дій, підтримання громадського порядку та своєчасну деескалацію конфліктних ситуацій.

Якість професійного спілкування поліцейського безпосередньо впливає на ефективність прийняття рішень, формування довіри населення та успішність виконання службових завдань у критично важливих умовах. Ефективність професійної взаємодії значною мірою визначається психологічними особливостями працівників поліції. Серед них особливу увагу привертають емоційний та соціальний інтелект, які забезпечують здатність розпізнавати й адек-

ватно інтерпретувати емоційні стани інших людей, регулювати власні емоційні реакції, встановлювати продуктивні взаємини та приймати соціально виважені рішення. Розвинутий неакадемічний інтелект виступає суттєвим предиктором успішного професійного спілкування, що є особливо значущим у воєнний період, коли психологічна напруга та інтенсивність службових викликів істотно зростають.

Водночас важливою характеристикою, що впливає на якість професійного спілкування, є толерантність до невизначеності. Оскільки службова діяльність поліції передбачає часті ситуації з неповною інформацією, високим ризиком та непередбачуваними змінами, толерантність до невизначеності визначає здатність працівника зберігати психоемоційну стабільність, уникати імпульсивних рішень і підтримувати конструктивний стиль взаємодії. Ця характеристика виступає модератором поведінки під час професійного спілкування, забезпечуючи збереження його ефективності в умовах неоднозначності та стресу.

У сукупності неакадемічний інтелект і толерантність до невизначеності формують важливі

психологічні передумови ефективного професійного спілкування поліцейських, підвищують їх здатність до конструктивного розв'язання конфліктних ситуацій і сприяють результативному виконанню службових завдань.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Вивченню проблематики професійного спілкування поліцейських та розвитку відповідних комунікативних умінь присвячено значну кількість сучасних наукових робіт. Зокрема, різні аспекти формування, вдосконалення та практичного застосування навичок професійної комунікації аналізуються в дослідженнях О. Бандурки, О. Макарової, Т. Крашеніннікової, Т. Гороховської, І. Голопич, В. Венедіктова, Т. Юрченко-Шеховцової, О. Галустьян, Л. Захаренко, О. Євдокімової, В. Соболева, І. Клименка, М. Іншина, Я. Пономаренко, Д. Швеця та інших дослідників.

На думку О. Макарової, професійна діяльність поліцейського неможлива без ефективної комунікації, адже саме вона забезпечує взаємодію з громадянами, отримання інформації та підтримання правопорядку. Авторка наголошує, що професійне спілкування правоохоронця ґрунтується на поєднанні спеціальних знань, навичок міжособистісної взаємодії та вміння керувати поведінкою співрозмовника, а високий рівень комунікативної компетентності дозволяє поліцейському діяти ефективно в умовах ризику, конфлікту та стресу, забезпечуючи досягнення взаєморозуміння та формування довіри населення [5, с. 29–33].

У своєму дослідженні О. Никифорова підкреслює, що для поліцейських спілкування виступає не просто професійною навичкою, а ключовим інструментом реалізації їх службових завдань. Воно є основою всіх аспектів правоохоронної діяльності, адже саме через комунікацію поліцейський встановлює контакт із громадянами, регулює поведінку учасників подій, попереджає конфлікти та забезпечує правопорядок. Тому працівники поліції повинні не лише розуміти загальні закономірності комунікативного процесу, а й враховувати специфіку його проявів у різних оперативних ситуаціях. Вони мають володіти сучасними технологіями та психологічними техніками взаємодії, що дозволяють ефективно будувати міжособистісні стосунки

і продуктивно взаємодіяти з людьми в умовах службової діяльності [7, с. 23].

Своєю чергою І.В. Козубенко зазначає, що ефективність службової взаємодії та якість виконання правоохоронних функцій значною мірою зумовлюються сформованістю низки комунікативних якостей, серед яких провідну роль відіграють уміння уважно слухати, долати психологічні бар'єри, швидко встановлювати контакт із незнайомими людьми, зберігати емоційну врівноваженість, виявляти толерантність і здатність до конструктивного психологічного впливу. Автор наголошує, що наявність розвинутих комунікативних умінь та їх практичне застосування забезпечують позитивні результати службової діяльності, сприяють ефективному обміну інформацією, підвищують якість сприйняття та передачі сенсів у професійній взаємодії поліцейських [4, с. 122–129].

Ефективна комунікація поліцейського спирається не лише на професійні знання та навички взаємодії, а й на розвинений емоційний і соціальний інтелект. Завдяки цим якостям правоохоронець здатний розуміти емоції співрозмовника, правильно інтерпретувати соціальні ситуації, гнучко змінювати власну поведінку та підтримувати продуктивний діалог навіть за складних умов. Це також допомагає зберігати толерантність до невизначених або нестандартних обставин, в яких необхідно приймати рішення без повної інформації та діяти спокійно й врівноважено.

Наприклад, Г. Олпорт приділяв значну увагу проблематиці міжособистісної взаємодії та визначав соціальний інтелект як здатність людини адаптуватися в стосунках з іншими, вибудовуючи конструктивну комунікацію. На його думку, соціальний інтелект проявляється у вмінні робити точні висновки про людей та передбачати перебіг взаємодії, спираючись на аналіз їхньої поведінки [9].

Зі свого боку, Р. Бар-Он трактує емоційний інтелект як поєднання особистісних і емоційних характеристик, що забезпечують успішність людини в професії та повсякденному житті, допомагають ефективно пристосовуватися до умов навколишнього середовища [10, с. 27–34]. Тому поєднання цих здібностей сприяє більш релевантному професійному спілкуванню, підсилює авторитет полі-

цейського та підвищує довіру населення, що позитивно позначається на якості виконання службових завдань.

Методи та методики дослідження. З метою забезпечення достовірності та репрезентативності отриманих емпіричних результатів дослідження було проведено на вибірці працівників середньої ланки Національної поліції України Харківської області. Усього в дослідженні взяли участь 70 респондентів віком від 27 до 45 років. Для здійснення порівняльного аналізу вибірку було поділено на дві вікові групи відповідно до вікової періодизації Т.М. Дзюби: у першу групу ввійшли поліцейські віком 27–35 років, що відповідає періоду ранньої дорослості (20–40 років), тоді як у другу групу – працівники віком 40–45 років, які належать до періоду середньої дорослості (40–60 років) [1]. На основі теоретичного аналізу проблеми та завдань дослідження було відібрано надійний і валідний психодіагностичний інструментарій, який забезпечив реалізацію мети роботи: тест (опитувальник) емоційного інтелекту Люсіна [3, с. 56]; методику дослідження соціального інтелекту Дж. Гілфорда [2]; шкалу толерантності до невизначеності Д.Л. МакЛейна [11, с. 183–189].

Результати. На думку науковиці К. Резник, соціальний інтелект виступає не лише важливою професійною компетентністю, але й ключовою психологічною умовою ефективної поведінки поліцейських у ситуаціях підвищеної соціальної напруженості. Саме він забезпечує здатність поліцейських адекватно сприймати, інтерпретувати та прогнозувати поведінку інших людей, що є критично важливим в умовах оперативної взаємодії, врегулювання конфліктів та прийняття рішень

у стресогенних ситуаціях [8, с. 97–99]. Особливу актуальність становить вивчення взаємозв'язків соціального інтелекту з толерантністю до невизначеності, яка визначає рівень здатності працівника поліції ефективно функціонувати за умов недостатності інформації, відсутності однозначних інструкцій та високої динамічності подій. Толерантність до невизначеності в цьому контексті може розглядатися як психологічний ресурс, що модерує якість професійних рішень та комунікативної взаємодії в складних службових ситуаціях. Аналіз взаємозв'язків цих конструктів дає можливість глибше зрозуміти, які внутрішні психологічні механізми сприяють продуктивному професійному спілкуванню поліцейських.

Результати дослідження взаємозв'язків соціального інтелекту та толерантності до невизначеності в поліцейських 27–35 років наведено в таблиці 1.

У поліцейських віком 27–35 років установлено низку значущих позитивних взаємозв'язків між складниками соціального інтелекту та показниками толерантності до невизначеності. Зокрема, «Вербальна експресія» позитивно пов'язана зі «Ставленням до новизни» ($r = 0,355$; $p \leq 0,05$), що свідчить про більшу відкритість поліцейських до нестандартних ситуацій і нових умов діяльності та підвищує здатність точно інтерпретувати вербальні сигнали. Також спостерігається виразний позитивний взаємозв'язок між показником «Історія з доповненням» та «Ставленням до складних завдань» ($r = 0,477$; $p \leq 0,01$), що вказує на те, що поліцейські, які краще розуміють логіку розвитку міжособистісних ситуацій, впевненіше приймають виклики та проявляють готовність працювати

Таблиця 1
Взаємозв'язки соціального інтелекту та толерантності до невизначеності в поліцейських у період ранньої дорослості (r)

Шкали	1	2	3	4	5	6
Історія із завершенням	0,471**	0,081	0,211	0,041	-0,200	0,081
Група експресії	0,021	0,055	0,089	0,099	-0,211	0,010
Вербальна експресія	0,210	0,355*	0,167	0,201	0,223	0,088
Історія з доповненням	0,221	0,148	0,477**	0,150	0,022	0,076
Загальний бал CI	0,044	0,165	0,476**	0,200	-0,010	0,094

Примітки: 1 – толерантність до невизначеності; 2 – ставлення до новизни; 3 – ставлення до складних завдань; 4 – ставлення до невизначених ситуацій; 5 – перевага невизначеності; 6 – загальний бал; рівень значущості: * – $p \leq 0,05$; ** – $p \leq 0,01$.

з підвищеною складністю. Крім того, цей показник тісно пов'язаний із «Загальним рівнем соціального інтелекту» ($r = 0,476$; $p \leq 0,01$), що підтверджує його важливу роль у формуванні ефективної соціальної компетентності.

Водночас зафіксовано один суттєвий негативний взаємозв'язок «Історії із завершенням» та «Толерантності до невизначеності» ($r = -0,471$; $p \leq 0,01$). Це означає, що зі зростанням здатності поліцейських точно прогнозувати поведінку інших може зменшуватися комфортність сприйняття неоднозначних ситуацій, що відображає більш обережну або аналітичну стратегію реагування на невизначеність.

Далі нами досліджено специфіку взаємозв'язків соціального інтелекту та толерантності до невизначеності в поліцейських у період середньої дорослості (таблиця 2)

Результати, отримані під час визначення кореляції між складниками соціального інтелекту та толерантністю до невизначеності в поліцейських віком 40–45 років, говорять про позитивний зв'язок між шкалами «Історія із завершенням» та «Ставлення до невизначених ситуацій» ($r = 0,355$; $p \leq 0,05$). Поліцейські віком 40–45 років із розвинутою здатністю логічно завершувати соціальні ситуації демонструють більш прийнятне ставлення до умов невизначеності. Це може свідчити про сформовану здатність прогнозувати розвиток подій навіть за браку інформації.

Також «Загальний рівень соціального інтелекту» має позитивний кореляційний взаємозв'язок зі шкалою «Ставлення до новизни» ($r = 0,392$; $p \leq 0,05$). Вищий загальний соціальний інтелект асоціюється з більш відкритим ставленням до нових умов і змін. У віці 40–45 років це може бути пов'язано

з накопиченим досвідом, який дозволяє швидше адаптуватися до нових соціальних контекстів у поліцейських. Спостерігається виразний позитивний взаємозв'язок між показниками «Вербальна експресія» та «Толерантність до невизначеності» ($r = 0,465$; $p \leq 0,01$). Поліцейські, які краще виражають свої думки та емоції вербально, демонструють дещо вищу здатність приймати ситуації без чітких інструкцій. Це підкреслює роль комунікативної гнучкості як ресурсу професійної адаптації. Водночас зафіксовано один суттєвий негативний взаємозв'язок «Історії з доповненням» та «Переваги невизначеності» ($r = -0,488$; $p \leq 0,01$). Поліцейські з високою здатністю інтерпретувати й доповнювати соціальні ситуації менш схильні до вибору невизначених умов. У середньому віці працівники поліції зазвичай віддають перевагу структурованим і прогнозованим сценаріям, що відповідає їх професійній відповідальності та потребі контролювати ризики.

На думку науковців О. Матейюк та Р. Вольської, емоційний інтелект розглядається як один із центральних психологічних ресурсів, що забезпечує ефективність професійного спілкування працівників поліції. Наукові дані підтверджують, що емоційний інтелект відображає сукупність афективних та когнітивних процесів, які визначають здатність поліцейського розуміти, інтерпретувати та регулювати власні емоції й емоції інших людей. Це підсилює його можливості щодо конструктивного розв'язання конфліктів, зниження рівня напруженості під час комунікативних контактів та забезпечення психологічної стійкості в умовах професійних ризиків [6, с. 208–215].

Таблиця 2

Взаємозв'язки соціального інтелекту та толерантності до невизначеності в поліцейських у період середньої дорослості (r)

Шкали	1	2	3	4	5	6
Історія із завершенням	0,021	0,011	0,021	0,355*	0,201	0,001
Група експресії	-0,071	-0,160	0,112	0,011	0,115	0,100
Вербальна експресія	0,465**	-0,103	0,002	-0,055	-0,111	0,171
Історія з доповненням	-0,046	-0,088	0,087	-0,133	-0,488**	0,033
Загальний бал СІ	0,145	0,392*	0,146	0,169	0,122	0,166

Примітки: 1 – толерантність до невизначеності; 2 – ставлення до новизни; 3 – ставлення до складних завдань; 4 – ставлення до невизначених ситуацій; 5 – перевага невизначеності; 6 – загальний бал; рівень значущості: * – $p \leq 0,05$; ** – $p \leq 0,01$.

Таблиця 3

Взаємозв'язки емоційного інтелекту та толерантності до невизначеності в поліцейських у період ранньої дорослості (r)

Шкали	1	2	3	4	5	6
Міжособистісний емоційний інтелект	0,062	0,144	0,401	0,089	-0,175	0,202
Внутрішньоособистісний емоційний інтелект	0,001	-0,211	-0,002	-0,020	-0,196	0,151
Розуміння емоцій	0,369	0,154	0,005	0,377	-0,180	0,034
Управління емоціями	0,171	0,381	0,067	0,032	-0,160	0,012
Загальний бал EI	0,116	0,171	0,084	0,006	-0,381	0,056

Примітка: 1 – толерантність до невизначеності; 2 – ставлення до новизни; 3 – ставлення до складних завдань; 4 – ставлення до невизначених ситуацій; 5 – перевага невизначеності; 6 – загальний бал.

Далі нами було вивчено кореляційні взаємозв'язки емоційного інтелекту та толерантності до невизначеності в поліцейських у період ранньої дорослості. Результати дослідження наведено в таблиці 3.

Результати, отримані під час визначення кореляції між толерантністю до невизначеності та складниками емоційного інтелекту в поліцейських віком 27–35 років говорять про позитивний зв'язок шкал «Міжособистісний емоційний інтелект» та «Ставлення до складних завдань» ($r = 0,401$; $p \leq 0,05$). Це свідчить про те, що поліцейські, які краще розуміють емоції інших людей та ефективно будують соціальну взаємодію, більш охоче приймають виклики та демонструють готовність діяти в умовах підвищеної складності службових ситуацій.

Також спостерігається позитивний взаємозв'язок між показниками «Розуміння емоцій» та «Толерантність до невизначеності» ($r = 0,369$; $p \leq 0,05$). Тобто поліцейським властива здатність точно ідентифікувати власні та чужі емоційні стани, що сприяє більш спокійному та контрольованому ставленню до непередбачуваних ситуацій. Для віку 27–35 років це характерно як прояв адаптивної емоційної зрілості. Зафіксовано наявність позитивного

взаємозв'язку між шкалами «Управління емоціями» та «Ставлення до новизни» ($r = 0,381$; $p \leq 0,05$). Поліцейські, які вміють регулювати свої емоції, виявляють більшу відкритість до нових умов, змін та нестандартних ситуацій. Здатність до самоконтролю функціонує як механізм підтримання стабільності в умовах новизни. Водночас зафіксовано один суттєвий негативний взаємозв'язок між «Загальним рівнем емоційного інтелекту» та «Перевагою невизначеності» ($r = -0,381$; $p \leq 0,05$). Тобто поліцейські з високим емоційним інтелектом менш схильні шукати ситуації, пов'язані з високою невизначеністю та непередбачуваністю. У віці 27–35 років це можна трактувати як прагнення до оптимального балансу між контролем і адаптацією: вони добре справляються з невизначеністю, але не вибирають її свідомо як бажану умову.

Далі нами досліджено специфіку взаємозв'язків емоційного інтелекту та толерантності до невизначеності в поліцейських віком 40–45 років, результати наведено в таблиці 4.

Результати, отримані під час визначення кореляції між толерантністю до невизначеності та складниками емоційного інтелекту в поліцейських віком 40–45 років, говорять

Таблиця 4

Взаємозв'язки емоційного інтелекту та толерантності до невизначеності в поліцейських у період середньої дорослості (r)

Шкали	1	2	3	4	5	6
Міжособистісний емоційний інтелект	-0,034	0,030	0,405*	0,122	0,178	0,143
Внутрішньоособистісний емоційний інтелект	-0,466**	0,118	-0,027	0,177	-0,011	0,200
Розуміння емоцій	0,012	0,043	0,117	0,485**	0,222	-0,211
Управління емоціями	0,022	0,174	0,088	0,120	-0,381*	0,059
Загальний бал EI	0,167	0,365*	0,111	0,186	-0,156	-0,050

Примітки: 1 – толерантність до невизначеності; 2 – ставлення до новизни; 3 – ставлення до складних завдань; 4 – ставлення до невизначених ситуацій; 5 – перевага невизначеності; 6 – загальний бал; рівень значущості: * – $p \leq 0,05$; ** – $p \leq 0,01$.

про позитивний кореляційний зв'язок шкал «Міжособистісний емоційний інтелект» і «Ставлення до складних завдань» ($r = -0,405$; $p \leq 0,05$). Тобто поліцейські з вищою здатністю розуміти емоції інших демонструють і більш конструктивне ставлення до складних професійних ситуацій. Це може пояснюватися гнучкістю соціального мислення, накопиченим досвідом і здатністю прогнозувати поведінку людей. Також «Розуміння емоцій» має позитивний кореляційний взаємозв'язок зі «Ставленням до невизначених ситуацій» ($r = -0,485$; $p \leq 0,01$). Тобто здатність глибше осмислювати власні та чужі емоційні стани в поліцейських віком 40–45 років сприяє прийняттю невизначених умов як таких, що потребують аналітичного підходу, а не викликають стресову реакцію. У цьому віці сформований професійний досвід може пом'якшувати емоційне напруження. Зафіксовано також існування кореляційного зв'язку між «Загальним рівнем емоційного інтелекту» та «Ставленням до новизни» ($r = 0,365$; $p \leq 0,05$). Тобто поліцейські середнього віку з вищими показниками емоційного інтелекту готові до оновлення професійних стратегій, прийняття інновацій та використання нових методів роботи.

Але при цьому спостерігається наявність негативного кореляційного зв'язку між показниками «Управління емоціями» та «Переважа невизначеності» ($r = -0,381$; $p \leq 0,05$). Поліцейські з добре розвиненим контролем власних емоцій рідше віддають перевагу ситуаціям, позбавленим структурованості. У віці 40–45 років, коли професійна діяльність пов'язана з високою відповідальністю, вони воліють діяти в прогнозованих умовах. Також шкала «Внутрішньоособистісний емоційний інтелект» має негативний кореляційний взаємозв'язок із «Толерантністю до невизначеності» ($r = -0,466$; $p \leq 0,01$). Досвідчені поліцейські, які глибше усвідомлюють власні емоційні переживання, можуть виявляти нижчу готовність приймати невизначеність. Це може пояснюватися підвищеною саморефлексією та орієнтацією на контрольованість ситуацій, що характерно для зрілої професійної позиції.

Щодо інших показників неакадемічних видів інтелекту та толерантності до невизначеності достовірних відмінностей між групами досліджуваних не зареєстровано.

Висновки. Таким чином, результати проведеного дослідження засвідчують, що соціальний та емоційний інтелект відіграють роль ключових психологічних детермінант адаптивності поліцейських до ситуацій професійної невизначеності. Встановлено, що особливості прояву цих компонентів суттєво варіюють залежно від вікового етапу, тобто у працівників віком 27–35 років соціальний та емоційний інтелект тісніше пов'язані з гнучкістю мислення, здатністю швидко орієнтуватися в нових умовах та конструктивно вибудовувати комунікацію в умовах підвищеного ризику. Своєю чергою в групі 40–45 років провідного значення набувають когнітивно-осмислені, структуровані комунікативні стратегії, що спираються на досвід, самоконтроль і прагнення до стабільності. Також поліцейським у період середньої дорослості притаманне стримане ставлення до невизначених ситуацій та схильність підтримувати контрольованість поведінки в умовах професійного ризику. Виявлені закономірності підтверджують, що рівень розвитку соціального та емоційного інтелекту визначає здатність поліцейських до продуктивної взаємодії в умовах невизначеності, знижує ризики дезадаптивних реакцій та підсилює ефективність професійної поведінки. Особливої ваги ці компетентності набувають у контексті професійного спілкування, адже саме якість комунікативної взаємодії забезпечує результативність службових дій, формує довіру громадян, оптимізує взаємодію в команді та сприяє прийняттю виважених рішень у складних ситуаціях. Отже, розвиток соціального та емоційного інтелекту в контексті толерантності до невизначеності слід розглядати як необхідний компонент професійної підготовки та психологічного супроводу поліцейських, оскільки саме ці компетентності безпосередньо визначають ефективність професійного спілкування та загальну успішність службової діяльності.

Список використаних джерел

1. Дзюба Т.М., Коваленко О.Г. Психологія дорослості з основами геронтопсихології : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Полтава, 2013. 172 с.
2. Діагностика соціального інтелекту (тест Дж. Гілфорда і М. Саллівена). *Загальна психологія : курс лекцій : Т. 2.* / П.А. Козляковський. Миколаїв : Миколаївський держ. гуманітарний ун-т ім. Петра Могили, 2004. С. 204–233.
3. Яцюк М. Емоційний інтелект особистості (на хвилі Нової української школи) : навчально-методичний посібник. Вінниця : Вид-во «Діло», 2019. 105 с.
4. Козубенко І.В. Комунікативна складова професійної діяльності поліцейського. *Юридична психологія: наук. журн. / редкол. : Ю.М. Черноус (голов. ред.) та ін.* Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2022. № 2(31). С. 122–129. DOI: <https://doi.org/10.33270/03223102.122>.
5. Макарова О.П. Формування професійного спілкування поліцейських на етапі фахової підготовки. *Теорія і практика сучасної психології.* 2019. № 2. Т. 2. С. 29–33.
6. Матеюк О., Вольська Р. Емоційний інтелект поліцейського: зміст поняття, його структура, види та моделі. *Psychology Travelogs.* 2023. № 4). С. 208–220. DOI: <https://doi.org/10.31891/PT-2023-4-22>.
7. Никифорова О. Дослідження коригуючого впливу навчання на професійні важливі якості поліцейських. *Наукове забезпечення технологічного прогресу XXI сторіччя.* 2020. Т. 4. С. 23–25. DOI: <https://doi.org/10.36074/01.05.2020.v4.05>.
8. Резнік К. Діагностика соціального та емоційного інтелекту у поліцейських з різною мірою психологічної розумності. *Вісник Львівського університету. Серія психологічні науки.* 2022. Випуск 15. С. 95–101. DOI: <https://doi.org/10.30970/PS.2023.15.12>.
9. Allport G. W. Pattern and growth in personality. New York: Holt Rinehart and Winston. 1961.
10. Bar-On R. The Bar-On model of emotional intelligence: A valid, robust and applicable EI model. *Organisations and People.* 2007. Vol.14 (2). p. 27–34.
11. McLain D. L. «The Mstat-I: A new measure of an individual's tolerance for ambiguity», *Educational and Psychological Measurement*, Vol. 53(1), 1993. p. 183–189. DOI: <https://doi.org/10.1177/0013164493053001020>.

References

1. Dziuba, T. M., & Kovalenko, O. H. (2013). *Psychologia doroslости z osnovamy herontopsykholohii* [Psychology of adulthood with fundamentals of gerontopsychology]. Poltava. [in Ukrainian].
2. Kozliakovskiy, P. A. (2004). *Diahnastyka sotsialnoho intelektu (test Dzh. Hilforda i M. Sallivena)* [Diagnostics of social intelligence (J. Guilford and M. Sullivan test)]. In *Zahalna psykholohiia: kurs lektsii* [General psychology: lecture course] (Vol. 2, pp. 204–233). Mykolaiv: Petro Mohyla Mykolaiv State Humanitarian University. [in Ukrainian].
3. Yatsiuk, M. (2019). *Emotsiinyi intelekt osobystosti (na khvyli Novoi ukrainskoi shkoly)* [Emotional intelligence of personality (in the context of the New Ukrainian School)]. Vinnytsia: Dilo. [in Ukrainian].
4. Kozubenko, I. V. (2022). *Komunikatyvna skladova profesiinoi diialnosti politseiskoho* [Communicative component of police professional activity]. *Yurydychna psykholohiia – Legal Psychology*, 2(31), 122–129. <https://doi.org/10.33270/03223102.122> [in Ukrainian].
5. Makarova, O. P. (2019). *Formuvannya profesiinoho spilkuvannya politseiskykh na etapi fakhovoi pidhotovky* [Formation of professional communication of police officers at the stage of professional training]. *Teoriia i praktyka suchasnoi psykholohii – Theory and Practice of Modern Psychology*, 2(2), 29–33. [in Ukrainian].
6. Mateiuk, O., & Volska, R. (2023). *Emotsiinyi intelekt politseiskoho: zmist poniattia, yoho struktura, vydy ta modeli* [Emotional intelligence of a police officer: concept, structure, types and models]. *Psychology Travelogs*, (4), 208–220. <https://doi.org/10.31891/PT-2023-4-22> [in Ukrainian].
7. Nykyforova, O. (2020). *Doslidzhennia koryhuiuchoho vplyvu navchannia na profesiino vazhlyvi yakosti politseiskykh* [Study of the corrective impact of training on professionally important qualities of police officers]. *Naukove zabezpechennia tekhnolohichnoho prohresu XXI storichchia – Scientific Support of Technological Progress of the XXI Century*, 4, 23–25. <https://doi.org/10.36074/01.05.2020.v4.05> [in Ukrainian].
8. Reznik, K. (2022). *Diahnastyka sotsialnoho ta emotsiinoho intelektu u politseiskykh z riznoiui miroiu psykholohichnoi rozumnosti* [Diagnostics of social and emotional intelligence in police officers with different levels of psychological mindedness]. *Visnyk Lvivskoho universytetu. Serii psykholohichni nauky – Visnyk of Lviv University. Series Psychological Sciences*, 15, 95–101. <https://doi.org/10.30970/PS.2023.15.12> [in Ukrainian].
9. Allport, G. W. (1961). *Pattern and growth in personality*. New York, NY: Holt, Rinehart and Winston.
10. Bar-On, R. (2007). *The Bar-On model of emotional intelligence: A valid, robust and applicable EI model*. *Organisations and People*, 14(2), 27–34.
11. McLain, D. L. (1993). *The MSTAT-I: A new measure of an individual's tolerance for ambiguity*. *Educational and Psychological Measurement*, 53(1), 183–189. <https://doi.org/10.1177/0013164493053001020>

Стаття надійшла до редакції 20.11.2025

Стаття прийнята 10.12.2025

Статтю опубліковано 23.12.2025